Uygarlığın İşaretleri

ARKEOLOGLAR bugüne kadar Erken Maya dönemine ait bir çok eseri gün ışığına çıkardılar. Ancak Maya'lara komşu, Olmecler'in atası olan ve "Olmec Öncesi" olarak adlandırılan, M.Ö. 100 ile M.S. 500 yılları arasında Güney Meksika'nın yağmur ormanları bölgesinde yaşamış eski bir halk hakkında hâlâ çok az bilgiye sahipler. Olmec Öncesi Toplumuna ait en önemli buluntu, Veracruz'daki La Mojarra köyünde, 1986'da bir liman inşaatı sırasında işçiler tarafından, Acula Irmağı'ndan çıkartılan, bir buçuk metre uzunluğunda ve dört ton ağırlığındaki kabartmalı bazalt kayadır.

Bugün, La Mojarra Anıtı olarak anılan eser, M.S. 159 yılına tarihlendirilmektedir. Anıtın üzerinde özenle yapılmış insan figürü ve 400'den fazla hiyeroglif kalıbı bulunmaktadır. Arkeologlar, Orta Amerika ya da Meksika'da bulunmuş, okunulabilir en eski yazıt olması nedeniyle bu anıta özel bir önem vermekteler. Fakat, yakın zamana kadar bu hiyeroglifleri okumayı bilen hiçkimse yoktu.

Bu durum geçen Mart ayında, Terrence Kaufman ve John Justeson'un bu gizemli yazıları okuduklarını duyurmaları ile farklı bir boyut kazandı. Pittsburg Üniversitesi'nde dilbilimci olan Kaufman ve Albany'deki New York Eyalet Üniversitesi'nden Antropolog Justeson 1991 yılında konu üzerinde birlikte çalışmaya başladılar. Her ikisi de bu çalışmaya değerli katkılarda bulundular. Kaufman'ın mezun olduğu sıralarda yaptığı Meksika'nın bu bölgesine ait tarihi dilbilimsel çalışmaları, kendisine ve Justeson'a anıtın üzerindeki yazıtı, Veracuruz ve komşu eyaletlerde günümüzde hâlâ kullanılmakta olan ve birkaç dilin atası sayılan Zogucan dilini örnek olarak almalarını sağladı.

Olmec Öncesi Toplumuna ait bir heykelcik üzerinde daha önceden yapmış olduğu çalışmaların yardımıyla, anıt üzerinde bir çok yerde son ek olarak kullanılan bir hiyeroglifi tanımlamayı başardılar. Tüm bu avantajlar, araştırmacıların herbiri bir heceye ya da bir sözcüğe karşılık gelebilecek 21 sütunluk hiyeroglifleri, daha küçük sözcük guruplarına ayırmaya başlamalarını sağladı.

Sözcükleri tam anlamıyla çevirebilmek için, yine de araştırmacıların daha fazla ipucuna gereksinimleri vardı. Şans eseri, metin içerisinde, eski bir numaralandırma sistemi olan çizgi ve nokta gösterici ile ifade edilmiş tarihler buldular. Tarihlerden bir çifti 13 yıl ve 6 aylık bir döneme karşılık olarak kullanılmıştı. 13 ve 6 rakamları, metin içerisinde göze çarpıyordu, böylece Kaufman ve Justeson, bu rakamların ardından gelen sözcüklerin büyük olasılıkla "yıl" ve "ay" anlamına gelebileceği sonucunu çıkarttılar. " Yazıtı çözmenin bu erken aşamasında", diyor Justeson, "her bir işaret, hazine değerindedir."

Bir başka ipucu da penis için kullanılmış olan sembolik resimden elde edildi. Bunu çömelmiş bir adam tasviri izliyordu, bu konum, hem Maya'lı hemde 'Olmec Öncesi' kanun koyucuların da katıldığı genital organlardan kan almayı içeren garip geleneklerini anlatmaya yönelikti. İki araştırmacı ifadenin geriye kalan kısmının, penisin içinden kan alınmasını gösteren sahne olduğuna karar verdiler.

Bununla birlikte en çok işe yarayan semboller, heceleri temsil edenlerdi; çünkü tek bir hece, metnin içerisinde çok yerde görülebiliyordu. "Heceleri ifade eden sembolleri çözdüğünüz oranda, fonetik okunuşlar, sistem içerisinden sıyrılıp çıkıyorlar." diyor Justeson. Sonuç olarak araştırmacılar ikili hiyerogliflerin % 80'ini tanımlayabildiler ve yaklaşık 2000 yıldır gizli kalmış olan bir dünyayı açığa kavuşturdular.

Anıt, büyük bir figür olarak tasvir edilmiş, "Bereket Dağının Hakimi" adında savaşçı bir şefin öyküsünü anlatıyordu. Metin, "Venüs'ün döngüsünden" bahsederek başlıyordu.

Olmec Öncesi Toplum, güneşe göre, 584'üncü gününde, Venüs'ü gökyüzünde aynı konumunda tekrar gözlemlemişti. Bu döngünün bir gününde meydana gelen güneş tutulması sırasında, şefin adamları savaşa giderler.

Tam olarak dokuz Venüs döngüsü sonra, Bereket Dağının Hakimi, üst kurula atanır ve bir sonraki gün de, diğer törenlerin ardından, penisinden kan alınırken tasviredilir. Daha sonra şef, adamları ile beraber çeşitli savaşlara katılır ve sonunda şefin de eniştesi olan bir asiyi alt ederler. Şef, minnettarlığının bir göstergesi olarak askerlerine bazı hediyeler dağıtır.

Justeson, taraftarları ödüllendirme olgusunda öne çıkan noktanın, Bereket Dağının Hakimi'nin gücünün sürekliliğini sağlamak için nasıl bir birlik kurmak zorunda kaldığının işareti olduğunu söylüyor. Sonrasında ise Olmec Öncesi Toplum'da şefliğin, babadan oğula geçen ve daha otoriter bir kuruma dönüştüğü düşünülüyor.

" La Mojarra Anıtı, dünyanın bu kesiminde uygarlığın oluştuğu bir döneme aittir." diyor Justeson.

Scott Faber
Discover, Ocak 1994
Çeviri: Miyase Göktepeli